

Nefret Söylemi ve Yanlış Bilgi: Suriyeli Sığınmacılar Hakkında Yapılan Paylaşımların Betimsel İçerik Analizi

Yusuf İRİS, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Mezunu, yusufiris@gmail.com, 0000-0002-9377-4640

Yıldıray KESGİN, Üsküdar Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Dr. Öğr. Üyesi, yildiray.kesgin@uskudar.edu.tr, 0000-0001-6535-9151

ÖZ

Nefret söylemi ve yanlış bilginin geçmişte geleneksel medya araçları içerisinde yaygınlaştığı gibi günümüzde de iletişim teknolojilerinin gelişimiyle beraber yeni medya ortamlarında yaygınlaşarak büyük etki yarattığı bilinmektedir. Daha kolay erişebilme, bilgi edinme-verme imkânı, iletişim olanaklarının denetimsizliği, ifade özgürlüğünün bulunduğu yeni medya ortamında nefret söylemi ve yanlış bilginin yaygın biçimde üretilerek dolaşıma sokulmaktadır. Bu tezde, Türkiye’de herkesçe aktif ve etkili biçimde kullanılan sosyal medya uygulaması olarak bilinen mikroblog ağı Twitter’da, Suriyeli sığınmacılar hakkında paylaşılan gönderilerde bulunan nefret söylemi ve yanlış bilgi incelenmiştir. Bu çalışmada, yeni medya ortamları içerisinde yer alan sosyal medya araçlarının farklılıkları derinleştiren, toplumsal kutuplaşmayı, çatışmayı arttıran, çoğulculuğu kategorilere indirgeyip tek tipleştiren, yanlış bilgi aracılığıyla nefreti körükleyen bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada, 1 Haziran – 31 Ekim 2022 tarihleri arasında paylaşılan 200 gönderi (tweet) içerisinde 50 gönderi amaçlı örnekleme seçilerek nefret söylemi, yanlış bilgi kategorileri dikkate alınıp betimsel içerik analizi metoduyla analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Nefret Söylemi, Yanlış Bilgi, Yeni Medya, Twitter, Suriyeli Sığınmacılar

Hate Speech and Misinformation: Descriptive Content Analysis of Posts About Syrian Refugees

ABSTRACT

It is known that hate speech and misinformation have become widespread in traditional media tools in the past, and today, with the development of communication technologies, they have become widespread in new media environments and have a great impact. Hate speech and false information are widely produced and circulated in the new media environment where there is easier access,

opportunity to obtain and impart information, uncontrolled communication opportunities, and freedom of expression. In this thesis, hate speech and misinformation in the posts about Syrian refugees on Twitter, the microblogging network known as the social media application that is actively and effectively used by everyone in Turkey, has been examined. In this study, it is aimed to reveal that social media tools in new media environments have a structure that deepens differences, increases social polarization and conflict, reduces pluralism to categories and standardizes it, and fuels hatred through false information. In the study, 50 posts were selected from among 200 tweets shared between June 1 and October 31, 2022, and analyzed by descriptive content analysis method, taking into account hate speech and misinformation categories.

Keywords : *Hate Speech, Misinformation, New Media, Twitter, Syrian Refugees*

EXTENDED ABSTRACT

With the development of new communication technologies, it has become easier to reach various news content in line with its desires and desires, and social media tools have become a dominant position in delivering news to individuals. The accuracy of news on social media is doubtful. False News/False information is easily circulated. The concept of algorithm, which is considered to be the circulate of false news, was mentioned.

In the study, it is based on the assumption that hate speech and false information is easily produced by users on Twitter and to draw attention to hate speech and incorrect information that has become widespread on Twitter in the context of the new media in line with the assumption; It is aimed to reveal that posts that encourage disinformation with discrimination, marginalization, racism, hate speech and incorrect knowledge in the posts examined. The news shared between the date of June 1 - October 31, 2022 on Twitter, personal opinions, comments of opinion leaders, quotations, and what kind of hate speech and wrong information are, blasphemy, insult, humiliation, stamping, exaggeration, loading; Posts shared for purposes such as information, false news and real information without false and accuracy will be analyzed by the method of descriptive content analysis, which is the method of the research.

In the study, in the context of the findings from the analyzes, in particular, there are various nationalities, especially Syrian refugees, migrants, other citizens of Turkey, other (non-Turkish) ethnic groups, minorities, non-governmental organizations, generalizations and comparisons made to certain persons and groups to hostility to hostility to show, to show a target to show a target. that the discursive framework was built; It has been observed that party propaganda was made, information that is not accurate by distorting the real

information, and the news shared with the news shared without the source and the text, visuals and videos that trigger hatred through text, visuals and videos.

In this context, it can be said that the data examined, the production, circulation and spread of negative content in social media applications is easier than traditional media tools. In addition, in the circulation of these practices, it has been seen that hate speech and incorrect knowledge have been produced and put into circulation by opinion leaders such as well - known theologians, politicians, journalists, doctors, lawyers, singers, comedians, social media phenomena, as well as normal social media users. Within 50 posts examined, 38 of them are in the exaggeration-output-relief category, 4 shipments-loyalties-cultivation, 3 shipments are included in the hostility-semilation category, while 5 posts are included in the mixed category where different categories are included.

When the shipments were evaluated in general, it was seen that the use of comments such as users who share posts was supported and that this evaluation was supported and that these forms of expression played a role in the prominent of the narrative emphasized within the discursive framework of the posts. In shared posts, prominent issues are mostly in line with the issues spoken in the mainstream media, while the contents of the shared posts for the changing country agenda are shaped accordingly. Similarly, the Trend Topic on the Twitter agenda, that is, the issues on the agenda, have been shared on the axis of hashtags and put into circulation. In order to support the shipment content, it was observed that the document received from photographs, video, witnesses or official sources was included, and the discourses produced with the use of capital letters and the relevant [leak] hashtag were made interesting and persuasive and credibility.

GİRİŞ

Sosyal medyadaki kullanıcılar toplumun çeşitli kesimlerinden oluşmaktadır. Bu kullanıcılar, iyi-kötü, olumlu-olumsuz, yalan-yanlış tüm görüşlerini paylaşmakta ve kullanıcıların yaptıkları bu paylaşımlarda nefret söylemi ve yanlış bilgi olabilmektedir. Oluşabilen bu yanlış bilgi ortamında kullanıcılar bilgi kirliliğini hızlıca dolaşıma sokmaktadır. Paylaşılan gönderiler yanlış bilgi yoluyla nefret söylemlerine neden olmaktadır.

Arap Baharının etkisiyle Suriye’de 15 Mart 2011 yılında başlayan iç savaşın, nisan ayında ülke çapına yayılmasıyla ülkemize çok sayıda Suriyeli sığınmacı durumunda kalmıştır. Hükümetin, açık kapı politikasıyla beraber sığınmacılar için Suriye sınırına yakın illerde çadır ve konteyner kentleri kurulmuş. Durumu iyi olan, ulaşım imkânı bulan Suriyeli sığınmacılar, Avrupa ve diğer ülkelere göç ederken bazı sığınmacılar çadır ve konteyner kentlerden çıkıp geçinebilmek, iş kurmak, kendilerine yeni yaşam alanı yaratmak amacıyla başta İstanbul olmak üzere Ankara, İzmir, Gaziantep gibi büyük şehirlere yerleşmişlerdir.

Hem gündelik yaşam içerisinde hem de sosyal medya uygulamalarında Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de bulunmaları, yaşama koşulları, biçimleri, farklı görüş ve düşüncelerin oluşmasına sebep olmuştur. Suriyelilere karşı olumlu görüşlerin yanında yeni

medya ortamı aracılığıyla sosyal medya uygulamalarında, nefret söylemi ve yanlış bilgi içeren gönderilerle Suriyeli sığınmacılar hedef gösterilmektedir. Geçmişte, geleneksel medya araçlarıyla beraber sosyal çevrede dolaşıma sokularak yaygınlaştırılan nefret söylemi ve yanlış bilgi, iletişim teknolojilerinin gelişimiyle günümüzde farklı yeni medya araçlarında da etkili olmaktadır. Tezde nefret söyleminin, yanlış bilginin ne olduğu, ne tür pratik, motivasyonlarla üretildiklerine değinilecek olup Twitter’da Suriyeli sığınmacılara yönelik üretilen nefret söylemi ve yanlış bilgi ele alınacaktır.

Çalışmada, Twitter’da nefret söylemi ve yanlış bilginin kullanıcılar tarafından kolaylıkla üretilerek dolaşıma sokulduğu varsayımına temellendirilmekte olup varsayım doğrultusunda tezde, her geçen gün yeni medya bağlamında Twitter’da yaygınlaşan nefret söylemi ve yanlış bilgiye dikkat çekmek; incelenen gönderilerde ayrımcılığı, ötekileştirmeyi, ırkçılığı, nefret söylemi ve yanlış bilgiyle beraber dezenformasyonu teşvik eden gönderilerin paylaşıldığını ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada, Twitter’da 1 Haziran – 31 Ekim 2022 tarihi aralığında paylaşılan haberler, kişisel görüşler, kanaat önderlerinin yorumları, alıntılar incelenerek içerisinde nefret söylemi ve yanlış bilginin ne türde olduğu, küfür, hakaret, aşağılama, damgalama, abartma, yükleme; yanlış ve doğruluğu bulunmayan bilgi, yalan haber, gerçek bilgiyi çarpıtma gibi amaçlarla paylaşılmış gönderiler, araştırmanın yöntemi olan betimsel içerik analizi metoduyla analiz edilecektir.

1. YALAN HABER/YANLIŞ BİLGİ SORUNU VE YALAN HABERLERİN YAYILMASINA NEDEN OLAN UNSURLAR

Günümüzde insanlar, çevresinde ne olup bittiğini bilmek, anlamak, anlamlandırmak gibi haber/bilgi alma arzusu ve istekleri üzerine pek çok düşüncelerde bulunmaktadır. İnsanların, yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle beraber arzu ve istekleri doğrultusunda çeşitli haber içeriklerine ulaşımı kolaylaşmış, sosyal medya araçları haberleri bireylere ulaştırmada başat bir konuma gelmiştir. Sosyal medyada haberlerin doğruluğu şüphelidir. Yalan haber/yanlış bilgi, kolaylıkla dolaşıma sokulmaktadır. Bu bağlamda başlıkta, yalan haber/yanlış bilgi sorunu ele alınacak, doğrulama platformlarında bahsedilmiştir. Sonrasında yalan haberlerin yayılmasına neden olan unsurlardan sayılan algoritma kavramına değinilmiştir.

Alcott ve Gentzkow, yalan haberlerin zarar verme amacı güdülerek kasıtlı biçimde üretildiğini, zarar verme amacının kasıtlı yapılması, yalan haberlerin önemli tanımlama kriteri olarak göstermektedir. Bu tanımlamayla yanlış bilginin, iletişim ortamının tamamını kapsadığı için uygun görülebilir fakat, temel tanımlamalarla tartışmaların yönü, yalan haberin veya yanlış bilgilerin birbirini destekleyecek biçimde kullanılabilirliğini göstermektedir (Alcott & Gentzkow, 2017, s. 213). Türkiye’de geleneksel medyada, gazeteciliğin önemli sorunu olarak bilinen yalan haber, yeni medyayla beraber hayatımıza giren sosyal medyada önemli bir sorun haline gelmiştir. İnsanlar, yalan habere inanmadıkları gibi yalan olduğunu bildikleri bilgileri sosyal paylaşım ağları üzerinden paylaşarak dolaşımdaki gönderileri etkileşim aldığı anda keyif almaktadır. Sosyal medya kullanıcılarının çoğu tarihi, edebi hikayelerle ilgilendiklerinden ve

yalan haberler genelde bu anlatılar üzerine kurgulanarak sosyal medya önderlerinin desteğiyle de yalan habere kolayca inanabilmektedir.

Sosyal medya araçlarının, yanlış bilgilendirme ve yalan haberin yayılması için verimli zemini oluşturduğunu belirten Lazer ve diğerleri, siyasi ve sosyal kutuplaşmanın olduğu demokratik toplumlarda da bu durumun tehlikeli olduğunu belirtmektedir (Lazer, ve diğerleri, 2017). Örneğin, Suriyeli sığınmacılar başta olmak üzere bütün sığınmacıların hayatlarına mal olan yanlış bilgi, dezenformasyon ve nitelikli haberlerle büyük toplumsal, ekonomik ve siyasi etkileri olan sorunlar olabileceği de görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların, tüm gelir giderlerinin devlet tarafından karşılandığı, birinci sınıf vatandaş olarak görüldüğü şeklinde yalan/yanlış haberlerle, sosyal medya mecralarında infial yaratılmıştır. Bu düzeyde büyük etkileri olan dezenformasyon sorununun merkezinde, yalnızca sıradan sosyal medya kullanıcıları yoktur, hükümetler, örgütler ve ideolojik gruplara bağlı kullanıcılar da mevcuttur. Anonim kimliğe bürünüp bilgi üretimine imkân sunması nedeniyle sosyal medya mecralarında dezenformasyon görülmektedir. Yalan haberle alakalı önemli bir konuda, içerik üreticisinin veya kullanıcının enformasyonu ne amaçla paylaştığıdır. Bir haberin, yalan olduğunu kategorize ederek sınıflandırmak için kullanıcının niyetine, manipülasyon içeren enformasyonu kasıtlı mı, kasıtsız mı paylaştığına bakmak gerekir.

Türkiye’de, internetle beraber sosyal medya sitelerinin kullanımının artmasıyla yalan haberle sıklıkla karşılaşmaktadır. Yalan Haber/Yanlış Bilgi toplumun habere olan güvenini düşürmekte, hızlı biçimde dolaşıma giren, şüpheli içeriklerin teyit edilmesi gerekliliği ortaya çıkmış ve çeşitli doğrulama platformları kurulmuştur. Ülkemizde faaliyet yürüten platformlar şunlardır: Dogrulukpayi.com, Dogrula.org, Malumatfurus.org, Teyit.org.

Algoritma, internetle beraber kullanıcıların, sosyal medya ve web sitelerinde yapmış olduğu aramaları, en çok hangi sayfalara baktığı, fotoğrafı beğendiği, ne okuduğu, ne tür videolar izlediği gibi kişisel verileri toplayarak kişiye özel sayfalar, videolar, yazılar, görseller sunarken kullanıcıların daha fazla vakit harcamasına böylece platformlara maddi kazanç sağlamaktadır. Ticari kâr amacıyla tasarlanmış algoritmalar için kullanıcıların haberlere ulaşım ulaşmaması önemsizdir. Algoritmalar için önemli olan, kullanıcıların uygulamalar içerisinde zaman geçirerek etkileşimi sürdürmeleridir. Bu durumla beraber kaçınılmaz şekilde, yalan haberlerin, komplo teorilerinin ve sansasyonel bilgilerin öne çıkmasına sebep olmaktadır.

Sosyal medya platformlarında, kullanıcıların oluşturmuş oldukları filtrelerle kendi görüş ve fikirlerine yakın bilgiyle karşılaşırken önyargıyla yaklaşmış olduğu görüşteki bilgiyle karşılaşmamaktadır. Kullanıcıların, yalnızca kendi benzer görüşlerinin girebildiği partizan gruplarda, filtre balonlarına hapsolarak hakikat algısıyla iletişim kurabilme yeteneklerini kaybederken milliyetçilikle beraber ötekine olan nefret yükselişe geçmektedir (Kakutani, 2019). Medya platformlarının, kullanıcılara sunmuş oldukları filtreleme özelliğinin kullanımının yaygınlaşmasıyla doğru bilgiye ulaşmada sorunlar yaşanacağı endişeleri taşıyan bazı araştırmacılar, bu durumun yeni medyadaki haber ortamını, yankı odasına dönüştüreceğini düşünmektedir.

2. DEZENFORMASYON KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Türkçeye, yanlış bilgi olarak çevirebileceğimiz mezenformasyon (misinformation) kavramı, kaynağı belli olmayan ve tanımlanmamış bir bilgi türüne karşılık gelmektedir. Dezenformasyon kavramını ise Cooke, genel olarak propaganda amacı taşıyan ve belli bir toplumsal grubun, motivasyonunu arttırmaya yönelik olarak paylaşılan, enformasyon türü olduğu dezenformasyonun, kasıtlı olarak yayılan bir enformasyon ve enformasyonu yayan kişi, kurum ya da grubun belli çıkarları bulunduğunu belirtmiştir (Cooke, 2017, s. 213-214). Öte yandan, dezenformasyon içeren haberler, daha çok duygusal ve hikâye tarzı bir anlatım, yahut alışılmışın dışında abartılı bir anlatı içerebilirken mezenformasyon, barındıran haberler genellikle, kitlelerin alışık oldukları ve sürüp gitmekte olan hayatlarına çeşitli eklemelerde bulunur.

Basında üç tip enformasyon sorunu (Şekil 1) olduğuna dikkat çeken Derakhsan ve Wardle, bunları şöyle tanımlamaktadır (Derakhsan & Wardle, 2017, s. 19-20): **Dezenformasyon:** Bireye, sosyal gruba, kuruluşa ve ülkeye zarar verme amacı güden kasıtlı biçimde oluşturulan yanlış bilgiler. **Mezenformasyon:** Yanlış olan ancak zarar verme niyetiyle oluşturulmamış bilgiler. **Malenformasyon:** Kişiye, kuruma ve ülkeye zarar vermek amacı güden, gerçekliğe dayalı bilgiler. Malenformasyon kavramı, kasıtlı olarak ve gerçeğe yaslanarak enformasyonun odağa aldığı kişi, kurum, toplumsal grup ya da siyasal partiye zarar verme amacını taşımaktadır. Genellikle, toplumun ilgisini çekebilecek temalar seçilmekte ve haber çerçevelemesinde öne çıkarılmaktadır (Wardle, 2020, s. 71-72).

Şekil 1: Üç Tip Enformasyon Sorunu (Kaynak: teyit.org)

Enformasyonun değiştirilmesi, çarpıtılması, çevrilmesi, suistimal edilmesi, saptırılması yoluyla, politik amaçlarla kamuoyu düşüncesinin yönlendirilmesi (manipüle edilmesi) anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda, toplumda kullanılan dezenformasyon, vahim sonuçlara yol açabilmektedir. Dezenformasyonun yayılması için dergi, gazete, televizyon radyo, sosyal medya, internet araçları kullanılabilir gibi, halkın arasında provokatörler de kullanılabilir. Dezenformasyon konuları içerisinde kişisel iftiralar, azınlıklara ve yabancılara yönelik olumsuz yansımalar ön planda yer alırken belgeye bile gerek

duyulmadan insanlar veya kurumlar, sosyal medya ve internette suçlanabilmekte, itibar kaybına uğrayabilmektedir. Volkoff'tan aktaran Yayla, dezenformasyonun belli başlı yöntemlerini sınıflandırmıştır (Yayla, 2020, s. 135-139):

1. Gerçeğin araştırılmaz biçimde tersine çevrilmesi, Gerçek ve yalan olgularının birbirine karıştırılması, Gerçek içeriğin değiştirilmesi ya da çarpıtılması. Çeşitli seçili gerçeklerin bulanıklaştırılması yani gerçek olayı bol miktarda başka ilgili veya ilgisiz bilgi içinde boğmak, Abartılmış yorumlar yapılması,
2. Konuların genelleştirilmesi: özel bir olaydan yola çıkılarak genelleştirme yapılması. Örneğin kadının erkeği aldattığı bir haberden yola çıkarak tüm kadınların "aldatan kadın" kategorisine sokulması gibi.
3. Eşitsiz parçalar yani konu hakkında medya kullanıcısının yaptığı olumlu ve olumsuz yorumların sayılarda istenilen oranın aktarılması, gerisinin bırakılması. Eşit parçalar: Örneğin bir olay karşısında objektif bir tutum sergiliyor gibi görünmek için iki karşıt görüşü savunan sipariş yazılar yazdırmak. Ancak burada istenen görüşün akıllıca sunumu sağlanırken diğer görüşün zayıf argümanlara dayandırılmasına dikkat edilir.

Hahne, dezenformasyona ve manipülasyona dayalı propaganda çalışmalarında uygulanmış olan yöntemleri şöyle sıralamıştır (Hahne, 1985, s. 34-42):

Korku yaratmak; bu yöntemde manipülatör tarafından ilk adım olarak hedef kitleye korku duygusu aşılanır.

Duyguları yoklamak; kızgınlık, öfke, hoşnutsuzluk, heyecan gibi duygulara yönelik mesajlar hazırlanarak ideolojiler beslenmeye çalışılır çünkü ideoloji her zaman telkin edici ve bağlamda ideoloji ütopyik biçimde gerçeğe uyan bir durum değildir.

Gerçekleri ve gerçek amacı gizlemek; manipülasyon ve dezenformasyon ikiz kardeşler gibidir. Manipülasyon, kasıtlı yanlış enformasyondur.

Çarpıcı kelimelerle vurmak, sloganlaştırmak; dezenformasyon ve manipülasyonda tercih edilen yöntemlerden biri olan çarpıcı kelimelerle vurma ve sloganlaştırma dili anlamı duygusallaştırır.

Yanlış otorite bildirmek; otoriteler kendilerini savunamadıkları haksız iddialarda kendilerini politikalarını meşrulaştırmak için ölmüş otoritelere atıflar yapar.

Hahne'nin bu pratiklerine göre üzerinde durulan bu kavramlar savaş, güç ve bilgi arasındaki ilişkilerle, güdüleme ve eyleme geçirme durumu arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Haberlerin üretiminde, kesin bilgiye ulaşılması, doğrudan aktarma, tanıklık ya da tanığa dayandırmak ve teyit etme gibi unsurların, sosyal medya araçlarında, kullanıcının merkezde olması, üretim ve iletim sürecini büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Sıradan kullanıcılar farklı amaçlara tanık olmadığı, doğruluğundan emin olmadığı haberleri üretip dolaşıma sokabilmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan, yanlış bilgi ya da dezenformasyon amaçlı yalan haberlerin, insanların görüşlerini şekillendirdiği gibi bireylerin eylemleri ve davranışları üzerinde de etkili olmaktadır (Akyüz, Gülnar, & Kazaz, 2021, s. 2832).

Türkiye'de, manipülasyon ve yalan haber/yanlış bilgi kavramları geçmişte dayanmakta olup, geleneksel medya araçları aracılığıyla dolaşıma sokulan yalan haber nedeniyle 6-7 Eylül 1955 Olaylarının yaşanması, günümüzde de yeni medya araçlarıyla aracılığıyla seçim süreçlerinde Covid-19 ve Suriyeli göçmenler hakkında yalan haber/yanlış bilgilerle görüş oluşumunun ötesinde insan hayatını tehlikeye atan sorunlarla karşı karşıya kaldığını göstermiştir. Türkiye'de son yıllarda, yalan haberlerin ve yanlış bilginin sosyal medyadaki dolaşımını artmıştır. Yapılan araştırmalar (Reuters Institute, 2018), Türkiye'de internet ve sosyal medya kullanıcılarının birçok ülkeye nazaran daha sık yanlış, yanıltıcı bilgiye maruz kaldığını göstermektedir.

Türkiye'deki medya organlarının önemli bir bölümü, tek taraflı ve taraftarlarını kaybetmeme üzerine yayın yapmaktadır. Siyasi atmosfer medyayı etkilemekte, medya organları kutuplaşmaya hizmet eden yayınlarıyla siyasi zemini beslemektedir. Sosyal medya sahip olduğu zemin itibarıyla gerçek olmayan, kaynağı belirsiz birçok bilginin dolaşıma sokulmasına olanak sağlayabilmektedir. Sosyal medyada, doğruluğu ispatlanmamış, yanlış ve kasıtlı biçimde yayılan bilgiler dezenformasyon sürecinin ilk basamağıdır. Bu duruma örnek olarak profesyonel anlamda gazeteci olmayanların, sosyal medya aracılığıyla sürece destek verdikleri görülmektedir. Böylelikle, medya okuryazarlığına sahip olmayan kullanıcılar, sosyal medyada karşılaştıkları yalan haberlerin çoğuna inanabilmektedir. Özellikle, yalan haberlerin son dönemde sosyal medya üzerinden hızlı bir şekilde yayılması, sosyal medyanın yalan habere elverişli olan zemini hakkında farklı yaklaşımları beraberinde getirmiştir.

Türkiye'de 2022 yılında tartışmalı bir şekilde yürürlüğe giren, “dezenformasyon yasası” bütün dezenformasyon içeren, yalan haber ve yanlış bilgilere yönelik önleyici olduğu ortaya atılmıştır. Ancak bu yasanın, dezenformasyonla mücadele yerine sansür mekanizmasını geliştireceği, iddiası medyanın önde gelen kişileri tarafından dile getirilmiştir. Yürürlüğe giren kanunun (Resmi Gazete, 2022) 29. maddesiyle gazeteciler olmak üzere sosyal medya kullanıcıları, halkı yanıltıcı bilgi yayma suçu nedeniyle haklarında dava açılacağı gibi 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezasıyla yargılanabileceklerinin önü açılmıştır.

Kanunun 34. Maddesinde, sosyal ağ platformu sağlayıcıları, halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçuyla beraber belirtilen suçlara konu olan internet içeriği oluşturan ve yayan faillere ulaşmak için soruşturma sürecinde cumhuriyet savcısı, kovuşturma sürecinde yargılamanın yürütüldüğü mahkemeye gerekli olan bilgileri vermekle yükümlü olacak. Gerekli bilgilerin verilmemesi üzerine, yurt dışı kaynaklı sosyal ağ platformu sağlayıcısının, internet trafiği bant genişliğini yüzde 90 oranında daraltılabilecek. Kamuoyunda büyük tartışmalara neden olan, sansür yasası olarak bilinen kanun bağlamında uzmanlar, sosyal medyadaki kullanıcıların paylaşımları, özellikle 29. Maddede belirtilen suçlara dahil olabileceğine dikkat çekerken bu yasanın keyfi yorumlamalara da açık olabileceği uyarısında bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından, haftalık olarak haftanın yalan haberleri başlığıyla hazırlanan dezenformasyon bülteni yayımlanmaktadır.

Haberin geleneksel medyaya göre, sosyal medyada hızlı ve kontrol edilmesi güç biçimde yayıldığı göz önünde tutulursa, sosyal medyadaki haberlere, dezenformasyon ve kutuplaşma açısından hassasiyetle yaklaşılması gerektiği ifade edilebilir. Türkiye'de mevcut kutuplaşma ekseninde, sosyal medyada özellikle Twitter'da, doğruluğu teyit edilmeyen, yanlışlansa bile sayısız kullanıcıya ulaşan mesajlara sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu yoğunlukla, bir kişiyi, kurumu ya da düşünceyi hedef almaktadır. Sosyal medya mesajlarında, açıkça kullanıcı hesabı ya da ismi paylaşmakta, kişiler hedef gösterilmekte ve belli etiketlerle mesaj yağmuruna tutulmaktadır. Sanal linç, olarak ifade edilebilecek bu durum, ötekileştirmeden nefret söylemine uzanan farklı hakaret ifadeleri barındırmakta pek çok mağduriyet oluşturmakta hatta fiziksel linç zemin hazırlamaktadır. Kutuplaşmaların körüklenmesinin, mesajlarda dezenformasyonu artırıcı rolü dikkate alınarak sosyal medya okuryazarlığı eğitiminin yaygınlaşması sağlanmalı, özellikle platformların organize, nefret söylemi ve linç hareketlerini engellemek üzere yeni uygulamalar hayata geçirmesi gerekmektedir.

Özet olarak gündelik hayatta sosyal gerçekliğin inşasında önemli yer sahibi olan sosyal medya, bilgiye ulaşma ve paylaşma sürecinde kendine has dinamikleriyle mesajları dönüştürmektedir. Kullanıcıların yaşadıkları topluma, sahip oldukları kültürel dinamiklere, mevcut siyasi atmosfere, güncel gelişmelere göre sosyal medya mesajları şekillenmektedir. Bahsedilen kutuplaşmalar, kullanıcıların üye olduğu sosyal platformları tek tip içeriğe yönlendirmekte, biz ve ötekiler duygusu oluşturmakta, bu süreçte mesajlar dezenformasyona dönüşebilmektedir. Bu açıdan kutuplaşmaların, kullanıcıları sosyal platformlarda yine kendi kutuplarına gitmeye zorladığı görülmektedir. Ayrıca devletler, dezenformasyonla mücadele etme bağlamında yapılan kanunları keyfi olarak kullanarak gazetecilere ve topluma sansür uygulayabilmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İnternetin yaygınlaşması, beraberinde yeni medyanın içerisinde bulunan sosyal medya platformlarına insanların kolaylıkla erişebildiği görülmüştür. Yeni medya ortamları, nefret söyleminin yanlış bilgi aracılığıyla üretilmesinde geniş kitlelere aktarılarak tekrar tekrar dolaşıma sokulmasında ve ayrımcı dilin yaygınlaştırılmasıyla bu dilin sürdürülmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın amacı olarak yeni medya ortamları içerisinde yer alan, sosyal medya araçlarında insanlara ifade imkânı tanıyan, farklılıkları, kimlikleri ve sınırları ortadan kaldıran, görüşlerini zaman ve mekândan bağımsız olarak özgürce dile getirmek gibi özgürleştirici yapısının tersine, temelinde farklılıkları derinleştiren, toplumsal kutuplaşmayı ve çatışmayı arttıran, çoğulculuğu kategorilere indirgeyip tek tipleştiren, yanlış bilgi aracılığıyla nefreti körükleyen bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, nefret söylemi ve yanlış bilginin bir mikroblog ağı olan Twitter'da yer alışı, özellikle sosyal ve siyasi sebeplerle kutuplaşmaların yaşandığı dönemlerde sosyal medya kullanıcıları aracılığıyla paylaşılan ve dolaşıma sokulan nefret söylemi, dezenformasyon içeren gönderilerdeki, kullanılan ifadeler, kalıplar, düşünce biçiminde yer alan sözcükler vb. biçimsel ve içeriksel unsurları ele alınacaktır.

Yapılan incelemeler ile Türkiye’de kullanımı yaygın olan, mikroblog ağı Twitter’da kullanıcılar tarafından üretilen nefret söylemi ve yanlış bilginin toplum üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Değerlendirilecek verilerle kullanıcılara iddia edilen sınırsız ifade özgürlüğü tanınan, sosyal medya araçlarının var olan toplumsal öfkeyi, nefreti körükleyen, arttıran yapısı ortaya konulacak ve toplumsal yaşama olan etkileri irdelenecektir. Bunun sonucunda, sosyal medya ortamlarının kullanıcılarına sunduğu özgürlükçü ortamın toplum üzerinde beklenen birleştirici, bütünleştirici etkisinden ziyade, ayrışmayı, parçalanmayı meşru hale getiren bir potansiyele sahip olduğu ortaya konacaktır.

4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE SINIRLILIKLARI

Bu çalışmada, yeni medya ortamlarında nefret söylemi ve yanlış bilginin beraber üretilerek dolaşıma sokulduğu varsayımında bulunulmuştur. Bu temel varsayımdan hareketle, diğer varsayımlar oluşturulmuştur.

- Yeni medya ortamlarından biri olan sosyal medya uygulamalarında olumsuz nitelikte olan içeriklerin üretilmesi, dolaşıma sokulması ve yayılması geleneksel medya araçlarına göre daha kolaydır.
- Yeni medya ortamlarından biri olan sosyal medya uygulamalarının toplumsal yapıya olumlu katkılarının yanı sıra olumsuz etkileri de bulunmaktadır.
- Yeni medya ortamlarından biri olan sosyal medya uygulamalarının kullanımı, nefretin dilinin hâkim olduğu içeriklerin üretimine sebep olmaktadır.
- Yeni medya ortamlarından biri olan sosyal medya uygulamalarında açık ve örtük bir şekilde nefret söylemini tetikleyen ve körükleyen ifade biçimleri kullanılmaktadır.
- Yeni medya ortamları içerisinde yer alan sosyal medya uygulamalarında nefret söylemi ve yanlış bilgi kolaylıkla üretilip dolaşıma sokulmaktadır.
- Toplumsal yapı içerisinde ön plana çıkan, kanaat önderi konumunda olan isimler (gazeteci, siyasetçi, sanatçı, sporcu, televizyon ünlüsü, sosyal medya fenomeni gibi), sosyal medya uygulamalarını olumsuz içerikler paylaşmak, nefret söylemi ve yanlış bilgi üretimi için kullanılmaktadır.

Çalışmada, mikroblog ağı olan Twitter içerisinde 2022 yılının Haziran-Ekim ayları arasındaki dönemde paylaşılan tweetler seçilmiştir. Araştırmada, örneklem belirleme süreciyle çalışmanın yapıldığı zaman aralığı çok önemlidir. Çalışmanın örnekleme için seçilen paylaşımlar, Türkiye’nin içinde bulunduğu koşullarla beraber gündemin oluşturduğu atmosferden bağımsız değerlendirilemez. Ayrıca çalışmada betimsel içerik analizi yapılırken kullanılacak metodun, belirli sınırlılıklar içerisinde konunun tam olarak anlaşılması ve sosyal medya kullanıcılarının bireyleri nasıl, ne şekilde ötekileştirdikleri inceleneceğinden analizler belirli sınırlılıklar içerisinde kalınarak yapılmıştır.

Analizde sınırlılıklar dahilinde, yalnızca nefret söylemi ve yanlış bilgi içeren paylaşımlara odaklanılmaktadır. Ülkemizde, medya aracılığıyla söylemlerle beraber anlamların oluşması, yapılması ve tüketimiyle alakalı sınırları korumayı sağlayan yöntemler belirlenmiştir. Bu yöntemler şu şekildedir: Olumlama yaparak öne çıkarmak, görmezden gelerek kamusal gündemden ve ortamdan damgalamak, dışlamak, küçülterek aşağılamak, doğruluğu şüpheli

bilgiyi yaymak, gerçek bilgiyi çarpıtma, abartma, suçlayarak açığa vurmak (şiddeti vurgulamak), normal onaylayarak veya anormal ve sapkın olduğu vurgulayarak marjinalleştirmek.

5. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE YÖNTEMİ

Twitter’da nefret söylemi ve yanlış bilgi içeren 2022 Haziran ile Ekim ayları arasındaki 5 aylık süreçte paylaşılan gönderiler incelenmiştir. Twitter’da nefret söylemi ve yanlış bilgi içeren paylaşımlara Twitter içerisindeki gelişmiş arama bölümünden arama yapılarak ulaşılmıştır. Suriyeli, Suriyeliler, Arap, mülteci, sığınmacı ifadeleri taranıp, tarama sonucunda herkese açık, hesaplardan paylaşılan en son kategorisinde yer alan tweetler incelenmiştir. Haziran – Ekim ayları aralığı içerisindeki gönderilerden 200 tweet araştırmanın evreni olarak ele alınmış olup içerisinde 50 tane tweet amaçlı örnekleme rastgele seçilmiştir. Analizler, Teun Van Dijk’in eleştirel söylem analizi perspektif alınarak betimsel içerik analizi metoduyla yapılacaktır. Taramalar sürecinde kullanıcılarla herhangi bir etkileşimde bulunulmamıştır. Yapılan analizlerde temel amaç olarak paylaşımların arka planında yer alan nefret olgusunu besleyen, yanlış bilgi yayma gibi ideolojik pratikleri ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

Çalışmada Twitter’da paylaşılan haberler, kişisel görüşler, kanaat önderlerinin yorumları, alıntılar incelenerek içerisinde nefret söylemi ve yanlış bilginin ne türde olduğu, küfür, hakaret, aşağılama, damgalama, abartma, yükleme; yanlış ve doğruluğu bulunmayan bilgi, yalan haber, gerçek bilgiyi çarpıtma gibi amaçlarla yapılmış paylaşımlar analiz edilecektir. Temelini, medyadaki nefret söylemlerinin izlenmesi bağlamında Uluslararası Hrant Dink Vakfı tarafından, 2009 yılında başlatılan projede, kullanılan kategoriler oluşturmaktadır. Vakıf, proje kapsamında nefret söylemlerini analiz ederken belirli kategorilerden yararlanmaktadır. Bu kategoriler, nefret kategorileri olarak bilinmekte ve dört başlıkta incelenmektedir (Sözeri, 2012, s. 209):

1)Abartma/Yükleme/Çarpıtma: Bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren söylemler (Örnek; Suriyeliler sokağı savaş alanına çevirdi)

2)Küfür/Hakaret/Aşağılama: Bir topluluk hakkında doğrudan küfür, aşağılama, hakaret içeren söylemler (Örnek; vatansız, entarili çöl faresi, lanetli pis ırk)

3)Düşmanlık/Savaş Söylemi: Bir topluluk hakkında düşmanca, savaşı çağrıştıran ifadelerin yer aldığı söylemler (Örnek; Ermeni mezalimi)

4)Doğal Kimlik Ögesini Nefret Aşağılama Unsuru Olarak Kullanma/Simgeleştirme: Doğal bir kimlik ögesinin nefret, aşağılama unsuru olarak kullanıldığı, simgeleştirildiği söylemler (Örnek; Suriyeli doktor bana bakmasın)

Dört başlıkta verilen bu kategoriler, akademik çalışmalarda nitel çalışma olarak eleştirel söylem analizini uygulayanların araştırmalarında sıklıkla kullandığı pratiklerdendir. Araştırmanın analiz kısmında analizler; çalışmada başlıklarda belirtilen nefret söylemi ve yanlış bilgi kategorileri dikkate alınarak betimsel içerik analiziyle yapılacaktır.

Niteliksel içerik analizi ve tematik analiz veri analizinde yaygın olarak kullanılan iki yaklaşımdır, ancak ikisi arasındaki sınırlar net bir şekilde belirlenmemiştir. Yani birbirinin yerine kullanılmakta ve araştırmacının birini birinin yerine tercih etmesi araştırmayı kısıtlamaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma nitel içerik analizi ile nefret söylemi kategorizasyonu arasındaki sınırları ortadan kaldırmış, medyadaki nefret söylemlerinin izlenmesi bağlamında Uluslararası Hrant Dink Vakfı tarafından belirlenen nefret kategorileri araştırma ve analiz kısmına dahil edilmiştir. Çalışmada içerik analizinde farklı kategorilerin sıklığını ve aldığı etkileşimin ortaya konulması nefret söyleminin bir yanlış bilgi türü olarak sosyal medyada algoritmalar aracılığıyla nasıl yayıldığını ve gücünü göstermektedir. Algoritmalar çeşitli iletilerin nasıl yayılacağını etkilemektedir. Ancak algoritmanın bunu nasıl yaptığı konusunda yazılımcı ve sosyal ağ dışında kimsenin bilgisi olmamaktadır. Bu algoritmanın nasıl çalıştığını ancak çeşitli analizler ortaya koyabilmektedir.

Paylaşımının takipçi sayısının fazla olması, paylaşımının gündeme dair olması, çeşitli etiketlerle destekleniyor olması, ünlü bir kişi tarafından paylaşılmış olması, konuyla ilgili olan kişilerin sosyal medya kullanımının yüksek olması (özellikle gençlerin sosyal medya kullanımında ve sosyal medyada vakit geçirme oranlarının yüksek olması gençlerin ilgilendiği konuların ön plana çıkmasına fayda sağlar) kişinin özellikle birinci halkası (arkadaşları ve arkadaşlarının arkadaşları) tarafından beğenilmesi ve paylaşılması gibi etkilerle algoritmanın etkileşimi artırdığı, sosyal medyada söylendiği gibi "hit bir tweet" atmanın formülü gibi görülmektedir. Yapılan bir araştırmada bir konferans serisi için yapılan sosyal medya paylaşımlarının konferansa katılan ve katılmayanların etkileşimini ölçtüğü ve toplantıya katılanların sayısındaki azalmaya rağmen, 2015 ilkbaharından 2016 ilkbahar toplantısına kadar toplam Tweet ve gösterim sayısında artışa yol açtığını ortaya koymuştur. Ayrıca aynı çalışmada toplantıya katılanların Twitter'da geçirdiği zamanın çoğunluğunun toplantıyla ilgili içeriği yaymak için kullanıldığını ve bu nedenle paylaşılan içeriklerin daha çok etkileşim aldığını göstermiştir. (Schwenk, Jaremko, Gupta, Udani, & McCartney, 2017). Bu çalışmadan da anlaşıldığı üzere belirli grupların belli bir yerden paylaşılan iletilerin dışarıdan kişilerin o iletilerle ilgili yaptığı paylaşımlar bile algoritmanın çokça paylaşılan bir iletiyi oluşturmada karar verici olabileceğini göstermektedir. O sebeple algoritmanın kararını etkileyen unsurlar çok çeşitlidir.

İçerik analizinin amacı, kimin neyi, kime ve hangi etkiyle söylediğini inceleyerek iletinin içeriğinin özelliklerini betimlemektir (Bloor & Wood, 2006). İçerik analizi, hem verilerin kodlanmasında hem de kodların nicel sayımlarının yorumlanmasında betimsel bir yaklaşım kullanır (Downe-Wamboldt, 1992). Bağımsız bir nitel tanımlayıcı yaklaşım olarak tematik analiz, esas olarak "veriler içindeki kalıpları (temaları) belirleme, analiz etme ve raporlama yöntemi" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, araştırmacılara diğer birçok nitel analiz biçimini yürütmek için temel beceriler sağlayan nitel tamamlayıcı bir yöntem olarak sunulmuştur. Bu çalışmada içerik analizi dışında nefret söylemini kategorize eden hazır kategoriler kullanılmıştır. Ültay, Akyurt ve Ültay'ın (2021) çalışmasında, sosyal bilimler alanında betimsel içerik analizini kullanmak isteyen akademisyenlerin ve araştırmacıların nitel analiz yaklaşımlarına uygun olarak temalandırma/kategorilendirme yöntemlerini de kullanmaları önerilmektedir. Bu çalışmada içerik analizi yöntemi ve Uluslararası Hrant Dink

Vakfı'nın belirlediği nefret söylemi kategorileri birleştirilerek literatüre katkı sunulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, Twitter'ın gelişmiş araması aracılığıyla Suriyeli, Suriyeliler, Arap, mülteci, sığınmacı, istilacı, sapık ifadeleri, 1 Haziran – 31 Ekim 2022 tarihi aralığı, en az 200 beğeni ve yeniden paylaşma (retweet) şeklinde filtreleme uygulanarak 200 tweet araştırma evreni olarak ele alınmış olup içerisinden 50 tane tweet amaçlı örneklem ile rastgele seçilmiştir. Ele alınan ve analiz edilmiştir ve tweetlere ulaşabilmek için link bağlantıları EK-1 dokümanına alınarak kaydedilmiştir.

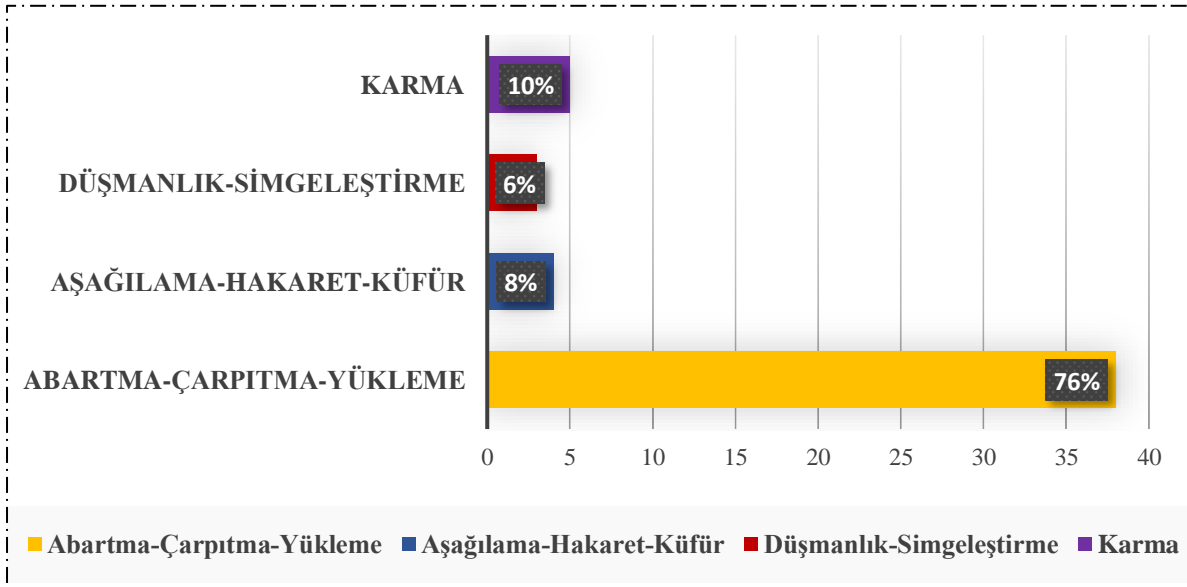
Başlıkta ilk olarak bulgular alt başlığında, örneklem seçilen 50 tweet hakkında kullanıcı adı, tarih, tweet, nefret söylemi ve yanlış bilgi kategori türü bilgisini içeren tabloya sonrasında kategorilere göre nefret söylemi ve yanlış bilgi türü yüzde grafiği aktarılacak. Bu grafikte, Abartma-Çarpıtma-Yüklem kategorisi (genelleme, olumsuz atf, hikâyeleştirme, gerçek ve doğruluğu bulunmayan bilgiyi çarpıtma, komplo teorisi) sarı renk ile gösterilecek; Aşağılama-Hakaret-Küfür kategorisi (gruba karşı küfür, aşağılama, hakaret içeren) lacivert; Düşmanlık-Simgeleştirme kategorisi (tarihe atf yapma, doğal kimlik unsuru, nefret, düşmanlık besleme) kırmızı; Karma kategorisi (farklı kategorilerin beraber yer aldığı) mor renkte gösterilecek olup ardından analizin uygulanması alt başlığında, tweetlerin analizi yapılacaktır.

6. BULGULAR

Tablo 1: Kullanıcı, Tarih, Tweet ve Kategori Türü Bilgisi

Kullanıcı adı	Tarih	Retweet/Alıntı/Beğeni Sayısı	Nefret Söylemi ve Yanlış Bilgi Kategori Türü
@m_cemilkilic	01/06/2022	718/5/7.699	Yüklem
@umitozdag	01/06/2022	4.402/178/31,4B	Yüklem
@umitozdag	04/06/2022	13,8B/1.132/104,8B	Abartma-Çarpıtma
@muhendisyenn	04/06/2022	1.350/96/9.143	Abartma-Çarpıtma
@oguzzatsiz	07/06/2022	349/5/2.430	Simgeleştirme
@Saka_larr	09/06/2022	1.799/171/5.094	Çarpıtma-Yüklem
@m_cemilkilic	12/06/2022	4.103/289/28,3B	Abartma-Yüklem
@pushholder	12/06/2022	961/66/19,4B	Yüklem
@SevdaGulTuncer	14/06/2022	2.910/325/31B	Abartma-Yüklem
@ATAISIK_	15/06/2022	3.476/134/26,7B	Çarpıtma
@umitozdag	16/06/2022	6.387/482/48,6B	Abartma-Yüklem
@umitozdag	19/06/2022	5.352/260/38,3B	Karma
@umitozdag	20/06/2022	9.982/500/75,8B	Abartma-Çarpıtma
@Gulumser_Heper	21/06/2022	691/55/2.722	Abartma
@umitozdag	23/06/2022	1.780/51/18B	Abartma-Çarpıtma
@muhendisyenn	25/06/2022	513/26/2.326	Abartma-Çarpıtma
@KavalaFaik	27/06/2022	585/6/4.033	Abartma-Yüklem
@yilmazsozcu	27/06/2022	7.822/166/55B	Abartma
@KaracasuHande	28/06/2022	914/14/6.209	Abartma-Yüklem
@umitozdag	02/07/2022	4.323/111/37,7B	Abartma-Çarpıtma
@umitozdag	05/07/2022	964/17/9.257	Abartma-Çarpıtma

@Fergin923	08/07/2022	900/14/6.083	Karma
@TurkcuPaylasim	08/07/2022	360/173/2.151	Aşağılama-Hakaret
@TunaKartll	08/07/2022	-/-/99	Düşmanlık-Simgeleştirme
@umitozdog	13/07/2022	6.749/400/45,7B	Abartma-Çarpıtma
@SedefKabas	13/07/2022	3.379/218/12B	Abartma-Yükleme
@umitozdog	14/07/2022	2.384/241/21,7B	Abartma-Çarpıtma
@mustinetnet	15/07/2022	13,8B/820/92B	Abartma
@who98408150	17/07/2022	4.116/626/15,9B	Çarpıtma-Yükleme
@TurkAvaz	19/07/2022	3.978/323/17,7B	Karma
@_erdeem_	24/07/2022	610/9/3.399	Abartma
@TurkAvaz	24/07/2022	869/218/4.595	Aşağılama-Hakaret
@zaferpartisi	29/07/2022	567/7/3.817	Abartma-Yükleme
@ATAISIK_	30/07/2022	3.077/109/20,1B	Abartma-Çarpıtma
@umitozdog	02/08/2022	2.409/256/29,6B	Abartma-Yükleme
@TrajikomikNews	10/08/2022	1.053/97/5.171	Hakaret
@sgokbakar	12/08/2022	13,2B/467/134,9B	Abartma-Yükleme
@muhendisyenn	23/08/2022	9.138/790/54,9B	Abartma-Çarpıtma
@TurkcuPaylasim	05/09/2022	2.360/848/10,4B	Aşağılama
@_erdeem_	07/09/2022	671/33/4.461	Abartma-Yükleme
@umitozdog	10/09/2022	5.555/356/56,3B	Abartma-Çarpıtma
@umitozdog	22/09/2022	2.832/107/13,6B	Yükleme

Tablo 2: Kategorilere göre Nefret Söylemi ve Yanlış Bilgi Türü Yüzde Grafiği

Analiz 1: “Türk İlahiyatçı Yazar” şeklinde kendini tanıtan Cemil Kılıç, sapık bir kişinin sığınmacı olmasından dolayı *genellemeye yükleme* yaparak bütün sığınmacıları istilacı diyerek *etiketlemekte*, Türk vatandaşı suçluya yapılan tutum ve davranışlarla *kıyaslamaktadır*.

Analiz 2: *Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)* milletvekili olan Ümit Özdağ, partiden istifa edip *İyi Parti (İYİP)*'ye geçti. Sonrasında tekrar istifa ederek, milletvekilliğine mültecileri hedef gösteren, Türkiye toplumu içerisindeki diğer kimlikleri ötekileştiren bir politikayı benimseyen, *Zafer Partisini (ZP)* kurarak devam eden Özdağ, tek parti politikası haline getirdiği sığınmacı düşmanlığıyla insanları hedef göstermektedir. Suriyelilere *genellemeye yüklemeye* yaparak tecavüzcüler olarak *etiketlemekte*, videoyla da görüşlerini desteklemektedir.

Analiz 3: ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ, paylaşımında yapılan bir ehliyet sınavında Türkçe olmak üzere Arapça olarak hazırlanan, sorular nedeniyle Türkiye'de, Türkçe dışında farklı bir dillin kullanımına *olumsuz atıf* yaparak *abartma* ve *gerçek bilgiyi çarpıtmaktadır*.

Analiz 4: Mühendis adlı kullanıcı, Almanya'da yaşayan Türk gurbetçilerle, Suriyelileri *kıyaslayarak* Almanya'da ve diğer ülkelerde, Türkçeye yer verilmiş tabela olduğu, insanların Türkçe konuştukları bilgisini yok sayarak *gerçek bilgiyi çarpıtma* ve *abartmada* bulunmakta, Türkiye'de bulunan Arapça tabelalar nedeniyle Suriyeli ve Arap toplumunu *hedef göstermektedir*.

Analiz 5: Kullanıcı, festivallerin iptal edildiği dönemde, uluslararası öğrencilerin üniversitedeki yer aldığı etkinliklerden dolayı "Entarili Arap öğrenciler" diyerek ayrıca İzmir Marşından alıntı yaparak Arap toplumuna yönelik *etiketlemeyle*, *simgeleştirme* yapmaktadır.

Analiz 6: Kullanıcı, paylaşımında "İstanbul'u Arapların başkenti ve iki dilli yapma" diyerek Türkiye'nin bölüneceğine *olumsuz atıf* yapıp, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2018'de yapılan görüntüyü paylaşarak İstanbul'da Yaşayan Arap Aydınlar Çalıştayı gibi Arap ülkelerinde Türk aydınları çalıştayı düzenlenebilir mi? *kıyaslaması* yaparak deyim yer vermiştir. Gönderideki fotoğrafın, 2018'de yapılan etkinlikten olduğu açıkça görülmekte olup 2022 yılında yapılmış biçimde *gerçek bilgiyi çarpıtılarak* paylaşmakta, *yüklemeye* yaparak yanlış bilgiyi dolaşıma sokmaktadır.

Analiz 7: Suriyeli öğrencilerin, Atatürk'e dinsiz diyerek küfrettiklerini, bu nedenle Türk ve Suriyeliler arasında kavga çıktığını belirtip konuyu *hikâyeleştirerek*, *abartmaya*, *yüklemeye* yer vererek Suriyelileri *hedef göstermektedir*.

Analiz 8: Haber hesabı olarak bilinen Pusholder, Google arama kutusuna "Suriyeliler tarafından" yazıldığında, çıkan arama önerilerinin dikkat çektiğini belirtip *genelleyici olumsuz atıfla* yapılmış sonuçları, paylaşarak *yüklemeye* Suriyelileri *hedef göstermektedir*.

Analiz 9: ZP Genel Başkan Yardımcısı ve parti sözcüsü olarak bilinen Sevda Gül Tunçer, bindiği taksinin sürücüsünün polis olduğu, Suriyeli dövdüğü için ihraç edildiği şeklinde *doğruluğu bulunmayan* bir bilgiyi *hikâyeleştirerek*, *abartmayla yüklemeye* yaparak Suriyelileri *hedef göstermektedir*.

Analiz 10: Atakız olarak bilinen, yüksek etkileşim alan kullanıcı, Danimarka hükümetinin Şam'ı güvenli bölge olduğunu gerekçe gösterdiğini, Suriyeli göçmenlerin oturma izinlerini

iptal ettiğini belirttiği paylaşımında *doğruluğu bulunmayan bilgi* paylaşarak *yanlış bilginin* dolaşıma girmesine sebep olurken *çarpıtma* yapmaktadır.

Analiz 11: Ümit Özdağ, Suriyeli öğrencinin Atatürk fotoğrafına bastığını, ilerde sizin kafanıza basacağını “siz kafanıza kurşun sıkılması için yalvaracaksınız” diyerek videoyla paylaştığı tweette *genelleme, abartma, yükleme ve olumsuz atıflar* yaparak Suriyelileri *hedef göstermekte ve parti propagandası* yapmaktadır.

Analiz 12: Spor yapan bir Suriyelinin, askerlik yapmak istemiyorum dediği için onlar adına Türklerin savaştığını, tarihi bir *geçmişe olumsuz atıf* yaparak Arapların bağımsızlık mücadelelerini ihanet olarak belirtip Türklerin, İslam dünyası ve Suriye için askerlik yaparak savaştığını belirtmektedir. Ayrıca Türkiye’nin çıkarı gereği Suriye’de bulunduğunu görmezden gelerek Suriyeliler için savaştığını belirtmekte *simgeleştirmeyle gerçek bilgiyi çarpıtarak hedef göstermektedir*.

Analiz 13: Ümit Özdağ, paylaşımında yaşanan bir olayda, failin Suriyeli olduğu, failin vurularak yaralandığı için hastaneye kaldırıldığı sonrasında tedavi ücretini, avukat ve hapisane masraflarını Türk halkının ödediğini belirtip *abartarak bilgiyi çarpıtmakta hedef göstermektedir*.

Analiz 14: Kardiyolog, Prof. Dr. Gülümser Heper, çeşitli şehirlerdeki doğurganlık oranlarıyla İstanbul’daki Türk kadınlarının doğurganlığıyla, Suriyeli kadınların doğurganlık oranını *kıyaslayarak* fazla olduğunu bu durumun ekonomik ve sosyal yokluğu getirerek Türkleri bitirdiğini belirtmektedir. Görüşlerini sayısal veriyle desteklemekte, *abartma ve olumsuz atıflarla* Suriyeli kadınlar olmak üzere, Suriyelileri *genelleyerek hedef göstermektedir*.

Analiz 15: İktidar olan AKP’nin, halkın parasını Suriyelilere harcadığını, bu durumun Türkleri yoksullaştırdığını, “Suriyelileri göndermeyeceğiz ve gönüllü gitsin” diyenleri ekonomik krizin önünde engeller olarak belirtirken partisinin ekonomik yıkımdan kurtaracağını belirtmektedir. Türkiye’nin, Avrupa Birliği’nden aldığı fonla Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarını karşılamakta olduğu *gerçek bilgiyi çarpıtmakta* olup *olumsuz atıflarla abartarak* krize sebep oldukları şeklinde *parti propagandasıyla* insanları *hedef göstermektedir*.

Analiz 16: Kullanıcı, bazı ilçelerde Türklerin azınlık olduğu, bu ilçelerin il yapılıp 100 ile çıkarılacağı, meclisteki yüzde 7’lik barajla Türklere karşı, bir mülteci partisini çıkarılacağını belirtmektedir. *Kompro teorisi* üreterek *doğruluğu bulunmayan bilgiyi çarpıtarak abartma* ile ülkenin bölüneceğine dair *olumsuz atıf* yapmaktadır.

Analiz 17: Kullanıcı, Hande Karacasu’nun sığınmacı düşmanlığı hakkındaki kısa filmini yorumlayarak kâbus olarak anlatılan Sessiz istilanın gerçek olduğunu “Suriyeliler rahatsız olmasın diye” diyerek, Ümit Özdağ’ın parti propagandası için gittiği Hatay’da şehre alınmadığı için Türklerin önüne barikat kurulduğunu belirtirken Sessiz istila diyerek

sığınmacıları istilacı olarak *etiketlemekte*, kültürel çeşitliliğin olduğu Anadolu topraklarına Türk toprağı diyerek *olumsuz atıfla genelleme, abartma ve yükleme* ile *hedef göstermektedir*.

Analiz 18: Gazeteci Yılmaz Özdil, kimliği olmayan kaçak Suriyeliler ülkenin her yerine serbest gittiğini belirtirken Ümit Özdağ'ın göçmen karşıtı parti propagandası nedeniyle Hatay'a alınmamasından dolayı sessiz istila değil, memlekette mülteci olduk şeklinde ifade kullanmakta, Suriyelileri *genelleyerek abartma ve olumsuz atıflarla kaçak, istilacı olarak etiketlemektedir*.

Analiz 19: Film yapımcısı olarak tanınan, mülteci ve göçmen karşıtı fikirleriyle Sessiz İstila 1-2 şeklinde, ırkçı kısa filmlerle adını duyuran, Hande Karacasu bir haber hesabının paylaşımını alıntılayarak Suriyelilerin çeteleştiğini, toplumsal, kültür hafıza birliğinin olmadığı ve memlekete yazık edildiğini belirtmektedir. Paylaşımında, *genelleme* ile Suriyelilerin çeteleştiklerini, *olumsuz atıfla abartma ve yükleme* yaparak *hedef göstermektedir*.

Analiz 20: Cumhurbaşkanı'nın, Suriyelilere çocuk başına para ödediğini, Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarına, burs ve geri ödemelerine zam yaptığını, Türklere çocuk başına vergi kestiğini, devlet parayı almazsa batmayacağını, okulu bırakacak gençlerin olduğunu belirtmektedir. Bağlamdan kopuk, *doğruluğu bulunmayan bilgi* ile *çarpıtma ve abartma* yaparak *hedef göstermektedir*.

Analiz 21: Ümit Özdağ, Türk milletinin rızından çalıp 100 milyar dolar harcandığını, halkın fakirleşmesinin, ekonomik krizin sorumlusunu, AB'nin sağlamış olduğu fondan harcamalar yapılan Suriyeliler olarak gösterirken *gerçek bilgiyi çarpıtıp, abartmaya yer vererek, Suriyelileri hedef göstermekte*, parti logosu ve sloganının bulunduğu kendi fotoğrafıyla *parti propagandası* yapmaktadır.

Analiz 22: Fatih Ergin adlı kullanıcı, dolaşımda olan bir görüntüye yönelik yaptığı paylaşımında, caddede kutlama yapan Suriyeli gruba yönelik "bedevi entarileriyle" ve "Arap istilacılar" diyerek, *genellemede* bulunarak *etiketleme* yapmakta *simgeleştirme, hakaret ve aşışılama* ile *hedef göstermektedir*.

Analiz 23: Türkçü Paylaşım, adında bilinen haber hesabı, Şanlıurfa'da caddede konvoy yaparak kutlama yapan bir grubun, çekilen görüntüsünü paylaşarak "entarili çöl faresi" şeklinde *hakaret ve aşışılama*da bulunarak *hedef göstermektedir*.

Analiz 24: Analiz 23'teki gönderiye, yanıt olarak başka bir kullanıcının, İçişleri Bakanını etiketleyerek "halkı tahrik etmiyor mu?" sorusuna; kullanıcı tahrik olduğunu *tarihe atıf* yaparak *simgeleştirme* ve *düşmanlık çağrıştıran* ifade ile *şiddet* tehdidinde bulunarak *hedef göstermektedir*.

Analiz 25: Analiz 23'teki gönderiye gelen, bir başka yorumda da görüntüdeki konvoyu saldırılmasını, tarihe geçecek fitilin ateşlendiği gün, olarak nitelerken gelen yanıtta da Ankara, Aladağ'da Suriyelilerin evlerine, işyerleri saldırıldığı güne atıf yaparak "Arapların evlerini yaktık" şeklinde *olumsuz atıflarla, düşmanlık ve şiddeti yücelterek hedef göstermektedir*.

Analiz 26: 15 Suriyelinin, bir sitenin havuzuna zorla girdiği, apartman sakinlerini dövdüğü, halkın vergilerini alıp harcadıkları, ev basıp dövdükleri, gönüllü değil zorla gidecekler şeklinde paylaşım yapan Özdağ, paylaşımında ikna etme amaçlı videoyla görüşünü desteklemekte *abartma* ve *olumsuz atıflarla gerçek bilgiyi çarpıtarak* Suriyelileri *hedef göstermektedir*.

Analiz 27: Gazeteci Sedef Kabaş, ülkeler bazında mülteci sayısı olarak yapılan bir grafiğin görüntüsü ile “sessiz istila, sinsi işgal” diyerek ve Suriyeliler, sığınmacı sorunu, sessiz istila, Afganlar, Araplar, Afrikalılar, siz gideceksiniz şeklinde hashtag kullanımıyla da istilacı, işgalci etiketiyle *abartma*, *yükleme* ve *olumsuz atıflarla* insanları *hedef göstermektedir*.

Analiz 28: İktidara yakınlığıyla bilinen bir gazetecinin, paylaşımını alıntılaman siyasetçi Ümit Özdağ, sayısal verileri *abartarak gerçek bilgiyi çarpıtmakta*, ülkeyi çeşitli uyruklardan gelen sığınmacıların doldurduğu, gettoların oluştuğunu, Ajanların, teröristlerin cirit attığı, silahın bulunduğu şeklinde insanları *terörize* ederek, *hedef göstermekte* ve ülkenin felakete sürüklendiğini belirterek, *parti propagandası* yapmaktadır.

Analiz 29: Sanatçı, Mustafa Sandal’ın paylaşımında yaşanan olayın, failini Suriyeliler olarak belirtip, ülkedeki mültecilerin misafirliklerinin bittiğini, herkesin kendi evine gitmesi gerektiğine değinerek *doğruluğu bulunmayan bilgiyle genelleme*, *olumsuz atıf* ve *abartma* yaparak insanları *hedef göstermektedir*.

Analiz 30: Görüntüyü yorumlayan kullanıcı, Suriyeli kadınların göletten iki kaz alıp çantalarına koyup, götürdüğünü, akşama da pişirip yiyeceklerini belirtmektedir. Kullanıcı paylaşımında, *gerçek bilgiyi çarpıtmakta*, *yükleme* ile *suçla ilişkilendirerek hedef göstermektedir*.

Analiz 31: Türk Avaz adlı haber hesabı, bir çocuğa kezzap atanı Suriyeli teröristler olarak belirtirken fotoğrafla görüşünün desteklemektedir. Paylaşımında, faili *gerçek bilgiyi çarpıtarak* Suriyeli olarak belirtirken Suriyelileri *genelleyerek* teröristler şeklinde *etiketlemekte* ve *aşağılayarak hedef göstermektedir*.

Analiz 32: Kullanıcı, Türkiye’de bulunan İngiliz ve Rusların çok çocuk doğurmadıklarını, Arap ve Suriyelilerin çok doğurduğunu, dünyanın hiçbir ülkesinde bu duruma katlanılmayacağını belirtirken etkileşim alması için konuyla alakasız hashtagler kullanmakta olup Araplar ve Suriyeliler, İngiliz ve Ruslarla *kıyaslama*, *genelleme* yaparak hem topluma hem de kadınlara yönelik *olumsuz atıf*, *abartmayla hedef göstermektedir*.

Analiz 33: Türk Avaz adlı haber hesabı, paylaşmış olduğu görüntüyü yorumlayarak birbirleriyle kavga eden grubun Suriyeli olduğunu belirtirken “savaştan kaçan erkek oğlu erkek, Suriyeli kaçaklar” şeklinde *genellemede* bulunarak *etiketlemekte*, *hakaret* ve *aşağılamayla hedef göstermektedir*.

Analiz 34: Zafer Partisi hesabından, Ümit Özdağ'ın mahalledeki bakkalları ziyaret ederek 11 bakkalın 8'i Suriyeliye, 3'ü Türk'e ait olduğunu mahallede Türklerin sığınmacı olduğu, mahallenin Suriyeliler tarafından işgal edildiği sorusunu sorarak Suriyeliler gitmezse, 10 yıl içinde diğer mahallelerde böyle olacağını belirtirken Suriyelileri *genelleyerek* işgalci olarak etiketlemekte, *yükleme ve abartma* ile *hedef göstermektedir*.

Analiz 35: Kullanıcı, 48 bin Suriyeli öğrencinin üniversiteye yerleştirildiği, karşılıksız burs aldıklarını, Türkiye'deki öğrencilerinde KYK borcundan icralık olduğunu belirtirken *doğruluğu bulunmayan bilgi, çarpıtma ve abartma* yoluna başvurarak Suriyelileri *hedef göstermektedir*.

Analiz 36: Haber hesabının, paylaşmış olduğu gönderiyi alıntıyla yorumlayan Ümit Özdağ, reklam olduğunu üzerinde iyi çalışıldığını, Suriyeli Kocaeli'de neden kâğıt topluyor, Türk genci o bölgede kâğıt toplayabilir mi? O bölgeye girse Suriyeliler döver mi? şeklinde sorular sorarak esas meselenin bu olduğunu belirtirken *genellemeyle olumsuz atıf, yükleme ve abartmada* bulunarak *hedef göstermektedir*.

Analiz 37: Trajikomik Haberler adlı hesapta, dar gelirlilerin ev sahibi olabilecekleri Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) projesinde, kurayı kazananlar arasında birkaç Suriyeli, Afgan isimlerin olduğu ve tepkiler çektiği için siteden listenin kaldırıldığı belirtilirken Suriyeli ve Afganları *kaçak* şeklinde *etiketlemekte, hakaretle hedef gösterilmektedir*.

Analiz 38: Komedyen Şahan Gökbakar, ülkeye Suriyeli sığınmacıların doldurulduğu, yedirildiği, içirildiği, bakıldığı, korunduğu halde hoşlarına gitmeyen açıklamada Türk bayrağı yaktıklarını, sığınmacılara kardeşimiz diyenlere bir daha düşünmelerini belirtirken *abartma, yükleme ve olumsuz atıf* yaparak *hedef göstermektedir*.

Analiz 39: Kullanıcı, E-devlet aracılığıyla isim ve soyadı değişikliğinin yapılmasının sebebini vatandaşlık verilen Suriyeliler olduğu, seçime katılmaları için hakkın tanındığı, Suriyeli olduğu belli olmasın Türk olsun şeklinde belirtmektedir. Kullanıcı paylaşımında, *gerçek bilgi* olan, gülünç, yazım-imla hatası olan ve genel ahlaka uygun olmayan, ad soyadın değiştirilmesi amacıyla çıkarıldığını *çarpıtarak abartma ve olumsuz atıflarla hedef göstermektedir*.

Analiz 40: Türkçü Paylaşım adlı hesap, yaptığı paylaşımında Şanlıurfa'da inşaatta çalışan işçilere "Suriyeli sığınmacı vatansızlar" diyerek, Türk çocuğuna eziyet ettiklerini belirtirken sığınmacı vatansız olarak *etiketlemekte ve aşışlamada* bulunarak *hedef göstermektedir*.

Analiz 41: Kullanıcı, Anadolu'daki Türk kimliğinin değiştirildiğini, milyonlarca Suriyeli Arap'ın hızla ürediğini, Afganistanlı, Pakistanlı, Afrikalı göçünün devam ettiğini belirtirken *abartmada* bulunup *genelleme* yaparak kadınların doğurganlığına *olumsuz atıflarla yükleme* yaparak *hedef göstermektedir*.

Analiz 42: Ümit Özdağ, paylaşımında videodaki gencin, Suriye milliyetçiliği yaptığını, askerinin Suriye'de onlar için savaştığını, hepsini geri göndereceklerini, bayrağını Suriye'de dalgalandırmasını ve partisinin hepsini göndereceğini belirtmektedir. Askerin, Suriyeliler için

değil devlet çıkarı gereği Suriye’de olduğu gerçeğini çarpıtarak parti propagandası yaparak abartmaya yer vermekte ve hedef göstermektedir.

Analiz 43: Özdağ paylaşımında, bir ortaokulda Suriyeli grubun, bir çocuğun boğazını sıktıklarını, Suriyelilerden kurtulduktan sonra, nefessiz kalarak kalp krizi geçirdiği iddia edildiğini, bu ölümün aydınlatılmasını belirtirken *genelleme* yaparak *yükleme*, *olumsuz atıfla hedef göstermektedir*.

Analiz 44: Doctor D. adlı kullanıcı, paylaşımında sokakların tehlikeli olduğunu uyuşturucu bağımlısı, sapık, şiddete meyilli ne idüğü belirsiz, yabancı uyruklu insan kaynaklığını, herkesin dikkat etmesi gerektiğini belirtirken *genelleme*yle yabancı uyruklu insanları *olumsuz atıflarla etiketlemekte olup yükleme, hakaret ve aşağılamayla hedef göstermektedir*.

Analiz 45: Sıklıkla sığınmacı karşıtlığı üzerinden haberlerin paylaşıldığı, Karargâh haber adlı hesapta, Ümit Özdağ’ın *gerçek bilgiyi çarpıttığı olumsuz atıflarla* Suriyeli sığınmacıların aşağılandığı, konuşmasının bir bölümü verilerek, sığınmacılar *hedef gösterilmektedir*.

Analiz 46: Who isimli kullanıcı, Demokrat Parti (DP)’de Genel Başkan Yardımcısı olan, İlay Aksoy’un yer aldığı bir videoyu alıntılararak Suriyelilerin çok çocuk yaptıklarını, Suriyeliler bebekleri için ücretsiz aldıkları bebek mamalarını halkın vergileriyle alındıklarını belirterek, mamaları at çiftliklerine sattıklarını ve ülkeyi soydukları yorumunda bulunarak *gerçek bilgi çarpıtılmakta, yükleme yapılarak olumsuz atıflarla hedef göstermektedir*.

Analiz 47: Ümit Özdağ, Suriyelilerin tüp bebek masraflarının ödendiği, Türklerin neden ödenmediğini, Suriyelilerin 3 çocuk sahibi olduğunda yardım aldığı, sağlık hizmetlerinin Suriyelilere bedava, niye Türklere paralı olduğu şeklinde sorular sorarak hem metin hem video olarak yaptığı paylaşımında, *gerçek bilgiyi çarpıtarak abartmada bulunarak hedef göstermektedir*.

Analiz 48: Özdağ, paylaştığı gönderide bir gasp ihbarında, gasp edilen ve dövülenin Türk olduğu, gaspçılardan birinin üç polisi yaraladığı, Suriye-İdlib doğumlu gaspçının öldürüldüğünü belirtirken Suriyelileri *genelleyip suçla ilişkilendirerek olumsuz atıflarla yükleme yaparak hedef göstermektedir*.

Analiz 49: Bir Garip Ecevit adlı kullanıcı, paylaştığı gönderide Suriyeli ve Afganların ellerini sallayarak muayeneye gittiği, Türklerin muayene için randevu bulamadığını belirtirken *gerçek bilgiyi çarpıtarak abartma ve olumsuz atıfla hedef göstermektedir*.

Analiz 50: Sabri Amca adlı kullanıcı, Suriyelilerin oy kullanmasından tedirgin olanlar için ülkenin yerli vatandaşı olan Rumlar ve Ermeniler üzerinden *kıyas* yaparak oy kullandıklarını belirtirken *çarpıtma, yanlış bilgi, olumsuz atıf yaparak hedef göstermektedir*.

SONUÇ

Nefret, insanın gündelik hayatında zaman zaman duyumsadığı bir his olmakla birlikte, bu hissi dönüştürdüğü söylemsel pratikler aracılığıyla da ortaya koymaktadır. Nefret söylemi, kişi veya grubun, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi-tercihi, dili, dinî ve etnik kökeni, ırk gibi aidiyetlerinden dolayı ötekileştirildiği, önyargılar ve ayrımcılıkla hareket edilerek oluşturulan söylemlerdir. Duyumsal olan bu kavramında, tanımsal çerçevesi hakkında fikir birliğine varılmış olmaması, nefret söyleminin etkisini ve gücünü arttırmakta, şiddetle bir suçla dönüştürebilmektedir. Günümüz küresel çağında ve bilgi toplumunda, önemli bir rolü olan medyayla beraber kişi ya da gruba yönelik üretilen nefret söylemi, ötekileştirici, hedef gösterici iletilerin açık, kapalı veya örtük biçimde iletiliği önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya, bu durumla ayrıştırıcı bir rol alarak toplumda, nefret dilinin yükselmesini, içselleştirilmesini hatta normalleştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Bilgi toplumunun gelişimi, iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak artmakta olup medyada bu gelişimle beraber artan gücüyle geleneksel medya araç ve ortamının ileri boyutu olan yeni medya araç ve ortamlarının ortaya çıkmasına önayak olmuştur. Günümüzde insanların gündelik hayatlarının vazgeçilmez bir parçası ya da uzantısı olan bu araçların, enformasyonun üretilmesinden yaygınlaştırılması sürecine yeni ve farklı bir boyut getirmiştir. Geleneksel medyanın tersine ağ temelli olan yeni medya ortamında, insanlar sınırlar ötesine geçerek zaman ve mekândan bağımsız, enformasyon akışının özgür ve hızlı olduğu bu ortamda kendilerini özgürce ifade edebilme imkânı bulmuştur. Fakat bu durum aynı zamanda medya yoluyla üretilerek yaygınlaştırılan nefret söylemiyle beraber bilinçli olarak üretilen yanlış bilgi ve dezenformasyonun yeniden inşasına, üretimine ve dolaşıma sokulmasına neden olmuştur. Bu çerçevede, ifade özgürlüğü altında özgürlükçü görünen yeni medya ortamlarında üretilen nefret söyleminin ve yanlış bilginin pratiğe dönüşmesini kolaylaştırarak ötekilere kolayca yönlendirilmesinde etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca yüz yüze iletişimin olmadığı bu mecralarda farklı kimlikler oluşturarak kullanılan bu alanlar, nefret söyleminin hızlı ve kontrolsüz biçimde üretilmesini mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla olumsuz ifadeler daha rahat kullanıldığından, yanlış bilgi oranının bu duruma da paralel olarak arttığını söyleyebiliriz.

Bu çalışma kapsamında, mikroblog ağı olarak bilinen Twitter’da Suriyeli sığınmacılara yönelik üretilen, dolaşıma sokulan gönderilerdeki nefret söylemi ve yanlış bilgi pratikleri incelenmiştir. Twitter’da nefret söylemi ve yanlış bilginin ne tür pratiklerle nasıl inşa edildiğini, görünür kılmayı amaçlayan bu tezde; farklı olana yönelik tahammülsüzlüğün, düşmanlığın, yanlış bilginin veya doğruluğu bulunmayan bilginin yayılmasıyla nefret söylemi ve yanlış bilginin son dönemde etkisini arttırdığı Twitter’da paylaşılan gönderiler ele alınmıştır. 1 Haziran – 31 Ekim 2022 tarihleri arasında paylaşılan 200 gönderi çalışmanın evreni olarak belirlenerek nefret söylemini, yanlış bilgiyi tetikleyen, içeren 50 tane gönderi amaçlı örnekleme seçilmiştir. Örneklem seçilen bu gönderiler nefret söylemi ve yanlış bilgi kategorileriyle beraber betimsel içerik analiziyle çözümlenmiştir.

Analiz yapılırken Suriyeli sığınmacılara ilişkin yorumlarda, nefret söylemi ve yanlış bilgiyi oluşturan nedenler arasında başta güvenlik boyutu olmak üzere sosyal ve ekonomik boyutu da ön plandadır. Gönderilerin içeriğinde, genellikle tehlikeli olarak belirtilen sığınmacılara yönelik, “olaya karışan, çıkarana, suça bulaşan, ülkeyi bozan, devletten para alan, vergimizi alan, terörist, istilacı, sapık, tecavüzcü, entarili çöl faresi, işgalci, kaçaklar, ne idüğü belirsiz, askerim ölüyor keyif çatıyor, Suriyeli kadınlar damızlık gibi tavşan gibi çocuk doğuruyor” şeklinde ifadeler yer almaktadır. Bu durumun nedenleri arasında zihinlerine yerleştirilmiş algılardan Arap etnik kimliği üzerinden ayrımcı söylemler üretilerek, Suriyelilerin göçmen kimliklerine yönelik yapılan cinsiyet, etnik ırk temelli ötekileştirme pratikleridir. Güvenlik, ekonomik ve sosyal anlamda ülkenin ekonomisini, demografik ve kültürel yapısını olumsuz yönde etkiledikleri, ülkeyi değiştirecekleri, bölecekleri düşüncesiyle oluşturulan yanlış bilgi ve nefret söylemi içeren söylemlerle sığınmacılar hedef alınmaktadır.

Çalışmada, analizlerin sonucunda ortaya çıkan bulgular bağlamında özelde Suriyeli sığınmacılar başta olmak üzere çeşitli uyruklardan oluşan göçmenlere, Türkiye vatandaşı diğer (Türk olmayan) etnik gruplara, azınlıklara, sivil toplum kuruluşlarına, belirli kişi ve gruplara yönelik yapılan genelleme ve kıyaslamalarla düşmanlaştırmaya, hedef göstermeye yönelik bir söylemsel çerçevenin inşa edildiği; parti propagandası yapıldığı, gerçek bilginin çarpıtılarak doğruluğu bulunmayan bilgiye yer verildiği, kaynak verilmeden paylaşılan haberlerle gönderi içeriklerinde yer alan metin, görsel ve videolar aracılığıyla nefreti tetikleyen, üreten yanlış bilgi amaçlı söylemsel pratiklerin dolaşıma sokulduğu gözlenmiştir.

Bu bağlamda incelenen verilerin, sosyal medya uygulamalarında olumsuz nitelikte içeriklerin üretilmesi, dolaşıma sokulması ve yayılması geleneksel medya araçlarına göre daha kolaydır varsayımını desteklemekte olduğu da söylenebilir. Ayrıca bu pratiklerin dolaşıma sokulmasında normal sosyal medya kullanıcılarının yanı sıra tanınmış ilahiyatçı, siyasetçi, gazeteci, doktor, avukat, şarkıcı, komedyen, sosyal medya fenomeni gibi kanaat önderleri tarafından nefret söylemi ve yanlış bilginin üretilerek dolaşıma sokulduğu görülmüştür. İncelenen 50 gönderi içerisinde 38’i Abartma-Çarpıtma-Yükleme kategorisinde, 4 gönderi Aşağılama-Hakaret-Küfür, 3 gönderi Düşmanlık-Simgelendirme kategorisinde yer alırken 5 gönderi de farklı kategorilerin birlikte yer aldığı Karma kategorisinde yer almaktadır.

Gönderiler genel olarak değerlendirildiğinde, gönderileri paylaşan kullanıcılar gibi yorumların kullanımıyla bu değerlendirmenin desteklendiği, bu ifade biçimlerinin gönderilerin söylemsel çerçevesinde vurgulanan anlatının ön plana çıkarılarak belirginleştirilmesinde rol oynadığı görülmüştür. Paylaşılan gönderilerde, öne çıkan belirgin konular çoğunlukla ana akım medyada konuşulan, yer verilen konulara paralellik gösterirken değişen ülke gündemine yönelik paylaşılan gönderilerin içerikleri de buna göre şekillenmektedir. Benzer olarak Twitter gündeminde Trend Topic olan yani gündemde olan konular, hashtagler ekseninde paylaşarak dolaşıma sokulduğu saptanmıştır. Gönderi

içeriklerini destekleme amacıyla fotoğraf, video, görgü tanığı veya resmi kaynaklardan alınan belgeye yer verildiği, büyük harf ve konuyla alakalı[sız] hashtag kullanımıyla üretilen söylemlerin ilgi çekici hale getirilerek ikna ediciliği ve inandırıcılığı arttırılmaya çalışıldığı gözlenmiştir.

Sonuç itibarıyla yeni medya araç ve ortamlarından olan sosyal medya uygulamalarında, uygulamaların sahip olduğu erişim özellikleri kapsamında, nefret söylemi ve yanlış bilgi oldukça basit, hızlı, zaman ve mekândan bağımsız bir biçimde üretilip dolaşıma sokularak geniş kitlelere ulaştığı gözlenmiştir. Üretilen bu içeriklerin, basit, hızlı ve rahat biçimde dolaşıma girmesi enformasyon akışının özgürlüğünün yanında ifade özgürlüğü bağlamında olumlu görünürken başka bir yandan da yanlış bilginin, dezenformasyonla beraber öteki olanın hedef oldurulduğu veya yapıldığı, tahammülsüzlükle söylemin sivrileşerek nefret diline evrilmesinde önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Bu bağlamda, hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olan sosyal medya uygulamalarının, kullanıcılara özgür biçimde kendilerini ifade edebilmeleri için bir ortam sunmuş olsa da ötekilere yönelik hoşgörünün yok sayılmasında, ötekileştirilmesinde, nefret söyleminin üretilmesinden, yaygınlaştırılmasına dek etkili biçimde olanak sağlayan bir mecra olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Nefret söylemi ve yanlış bilgi arasındaki ilişkiye odaklanılarak hazırlanan bu çalışmada, yeni medya ortamlarının olumlu yapısal özelliklerinin yanı sıra toplumda var olan kutuplaşmayı, ayrışmayı, nefreti ve öfkeyi arttıran bir potansiyele sahip olduğu, Twitter’da paylaşılan gönderiler üzerinden nefret söylemi ve yanlış bilgi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bir öneri olarak medya toplumunda önyargıları oluşturabilecek, ayrımcı söylemler içeren içeriklerden kaçınarak ötekileştirilen grupların hassasiyetlerine önem veren ve hoşgörüyü temel alan yaklaşımları izlemelidir. Ayrıca geleneksel medyanın tersine, yeni medyanın denetimi zorlaştıran yapısı bakımından söylemin, kontrol ve denetimini zorlaştırmaktadır. Yeni medyayı denetlemede, ifade özgürlüğü ve insan haklarını gözeterek; filtreleme ve kısıtlama yöntemleriyle yanlış bilgiyi, dezenformasyonu, nefret söylemini üreten, dolaşıma sokan kullanıcıların ve sitelerin erişiminin kısıtlandığı bir denetim mekanizması kurulmalıdır. Öte yandan, devletler nefret söylemi ve suçuna yönelik özel kanunlar çıkararak bu suçların önüne geçmelidir. Son olarak da nefret söylemi ve yanlış bilgiyle beraber dezenformasyonun önemini anlatan farkındalık oluşturacak eğitimler ve kampanyalar düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, S. S., Gülnar, B., & Kazaz, M. (2021). Yeni Medyada Haber Güvenilirliği Sorunu: Üniversite Öğrencilerinin Sahte/Yalan Haberlere Yönelik Doğrulama Refleksleri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(36), s. 2816-2840. Eylül 7, 2022
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1440481>
- Alcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), s. 211-236.
- Bloor, M., & Wood, F. (2006). *Keywords in Qualitative Methods: A Vocabulary of Research Concepts (1st edn)*. London: Sage Publications.
- Cambridge Dictionary. (2022). *Dictionary*. Cambridge Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/>
- Cooke, N. A. (2017). Posttruth, Truthiness and Alternative Facts: Information Behavior and Critical Information Consumption for a New Age. *The Library Quarterly*, 87(3), s. 211-221.
- Derakhsan, H., & Wardle, C. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking*. Council of Europe. Strasbourg: Council of Europe. Eylül 7, 2022 tarihinde <https://tverezo.info/wp-content/uploads/2017/11/PREMS-162317-GBR-2018-Report-desinformation-A4-BAT.pdf>
- Downe-Wamboldt, B. (1992). Content analysis: methods, applications, and issues. *Health Care Women Int.*, 313– 321.
- Gbrich, C. (2007). *Qualitative Data Analysis: An Introduction (1st edn)*. London: Sage Publications.
- Hahne, P. (1985). *Die Macht der Manipulation, Über Menschen, Medien und Meinungsmacher*. Stuttgart: Hanssler.
- Hess, A. (2017). *How to Escape Your Political Bubble for a Clearer View*. Haziran 6, 2017 tarihinde New York Times: https://www.nytimes.com/2017/03/03/arts/the-battle-over-your-politicalbubble.html?_r=0
- Jamieson, K., & Cappella, J. (2008). *Echo Chamber: Rush Limbaugh and the Conservative Media Establishment*. New York: Oxford University Press.
- Kakutani, M. (2019). *Hakikatin ölümü trump çağında yalancılık sanatı*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Lazer, D., Baum, M., Grinberg, N., Friedland, L., Joseph, K., Hobbs, W., & Mattsson, C. (2017). Combating fake news: an agenda for research and action.
<https://pdfgoal.com/downloads/Combating%20Fake%20News%20An%20Agenda%20For%20Research%20And%20Action>
- Pariser, E. (2011). *The Filter Bubble: What the Internet is hiding from you*. New York: Penguin Press.
- Pogue, D. (2017). How to Stamp Out Fake News. *Scientific American*, 316(2), 24.
- Powers, B., & Knapp, T. (2006). *Dictionary of Nursing Theory and Research (3rd edn)*. New York: New York: Springer Publishing Company.
- Resmi Gazete. (2022, Ekim 18). *Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun(31987)*. Ankara. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221018-1.htm>

- Reuters Institute. (2018). *Reuters Digital News Report 2018*. Oxford University.
- Schwenk, E. S., Jaremko, K. M., Gupta, R. K., Udani, A. D., & McCartney, C. J. (2017). *Upgrading a Social Media Strategy to Increase*. Thomas Jefferson University Jefferson Digital Commons.
- Sözeri, C. (2012). Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Mücadele Yolları. Y. İnceoğlu (Dü.) içinde, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (1 b., s. 205-222). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2022). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. sozluk.gov.tr: <https://sozluk.gov.tr/>
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 188-201.
- Wardle, C. (2020). Journalism and the New Media Ecosystem: Responsibilities and Challenges. (M. Zimdars, & M. Kembrew, Dü) *Fake News: Understanding Media and Misinformation in the Digital Age*.
- Yayla, A. (2020). Totaliterizm ve Dezenformasyon. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(98), s. 125-146. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1428825>

EK1.

1.	https://twitter.com/m_cemilkilic/status/1531873990205390850?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
2.	https://twitter.com/umitozdag/status/1532104452181741573?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
3.	https://twitter.com/umitozdag/status/1532986896875499520?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
4.	https://twitter.com/muhendisyyenn/status/1533013276568821760?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
5.	https://twitter.com/oguzzatsiz/status/153410659552052962?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
6.	https://twitter.com/Saka_larr/status/1534895158143107072?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
7.	https://twitter.com/m_cemilkilic/status/1535735114357002241?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
8.	https://twitter.com/pushholder/status/1536088129328783360?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
9.	https://twitter.com/SevdaGulTuncer/status/1536726027761745920?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
10.	https://twitter.com/ATAISIK/status/1536976976178978816?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
11.	https://twitter.com/umitozdag/status/1537191332791345157?s=20&t=-wKXFHlUhs9QGCFENSwr1w
12.	https://twitter.com/umitozdag/status/1538466328247418880?s=20&t=rlhTIMLuttevKfDrd4HVAg
13.	https://twitter.com/umitozdag/status/1538761223168311297?s=20&t=rlhTIMLuttevKfDrd4HVAg
14.	https://twitter.com/Gulumser_Heper/status/1539331668502368256?s=20&t=rlhTIMLuttevKfDrd4HVAg
15.	https://twitter.com/umitozdag/status/1539902536056033280?s=20&t=CJg-3Fg2-HEindAa2yf21w
16.	https://twitter.com/muhendisyyenn/status/154077922862229504?s=20&t=rlhTIMLuttevKfDrd4HVAg
17.	https://twitter.com/KavalaFaik/status/1541337834690322432?s=20&t=rlhTIMLuttevKfDrd4HVAg
18.	https://twitter.com/yilmazsozcu/status/1541338471754858496?s=20&t=rlhTIMLuttevKfDrd4HVAg
19.	https://twitter.com/KaracasuHande/status/1541803204010299397?s=20&t=rlhTIMLuttevKfDrd4HVAg
20.	https://twitter.com/umitozdag/status/1543139247770812417?s=20&t=DoctsPU6WzXDuihD0d896Q
21.	https://twitter.com/umitozdag/status/1544223398833823745?s=20&t=JTxaVwHhg6Sh6g_lJnGftTw
22.	https://twitter.com/Fergin923/status/1545282443841765378?s=20&t=tFauM09-yEDowqKhhLk3ew
23.	https://twitter.com/Turkcuyaylasim/status/1545167659309973510?s=20&t=LSZyCOELm3okX9UcR4szrg
24.	https://twitter.com/TunaKartil/status/1545174346649550848?s=20&t=WKSAYMd8hdxaVUG3unx_3g
25.	Tweet silinmiş, link yok
26.	https://twitter.com/umitozdag/status/1546965968840278017?s=20&t=Db1MnqlGjKr-93p7N1JmcQ
27.	https://twitter.com/SedefKabas/status/1547138043227906057?s=20&t=Db1MnqlGjKr-93p7N1JmcQ
28.	https://twitter.com/umitozdag/status/1547661832118079490?s=20&t=Db1MnqlGjKr-93p7N1JmcQ
29.	https://twitter.com/mustinetnet/status/1548267341594562561?s=20&t=nWaBQke_IB--zprdY9qlw
30.	https://twitter.com/who98408150/status/1548671015235923969?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
31.	https://twitter.com/TurkAvaz/status/1549166768714809345?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
32.	https://twitter.com/erdeem/status/1551114228865671168?s=20&t=yW6Gz_vIgpJwOmlYWDE6og
33.	https://twitter.com/TurkAvaz/status/1551302544105869313?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
34.	https://twitter.com/zaferpartisi/status/1553064597548064769?s=20&t=NWZG72mrJv4St_LbNYI0Lw
35.	https://twitter.com/ATAISIK/status/1553319003929677824?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
36.	https://twitter.com/umitozdag/status/1554374084804448257?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
37.	https://twitter.com/TrajikomikNews/status/1557311136600563714?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
38.	https://twitter.com/sgokbakar/status/1558190382655180801?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
39.	https://twitter.com/muhendisyyenn/status/1562035799809576963?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
40.	https://twitter.com/Turkcuyaylasim/status/1566819312618315779?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
41.	https://twitter.com/erdeem/status/1567549834143358978?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
42.	https://twitter.com/umitozdag/status/1568566050723139585?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
43.	https://twitter.com/umitozdag/status/1572907179878801408?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
44.	https://twitter.com/antihistamink/status/1575379631607320576?s=20&t=Y6YXslIPoUHVf5_xVtT8AQ
45.	https://twitter.com/karargah_haber/status/1576548733382438912?s=20&t=Y6YXslIPoUHVf5_xVtT8AQ
46.	https://twitter.com/who98408150/status/1579148733245460480?s=20&t=Y6YXslIPoUHVf5_xVtT8AQ
47.	https://twitter.com/umitozdag/status/1583718167095832576?s=20&t=Y6YXslIPoUHVf5_xVtT8AQ
48.	https://twitter.com/umitozdag/status/1585195182550654977?s=20&t=kkm06tPbcRddnFWTNNZhXA
49.	https://twitter.com/ilk_57/status/1585533922913427456?s=20&t=Z8ZvDQF4PIGr8mtnw4HQWw
50.	https://twitter.com/sabri_amcatvtr/status/1586111962751959040?s=20&t=Z8ZvDQF4PIGr8mtnw4HQWw